

Kármán Antal – Pethő László

KIEMELKEDŐ ÁLLAMI- ÉS SPORTKARRIER

Beszélgetés Bathó Ferenc helyettes államtitkárral,

Jászberény díszpolgárával

– *A Bathó név sok helyen feltűnik a jászberényi történelemben. Kérjük, segíts egy kicsit eligazodni a népes családod tekintetében!*

– Ükapám, Bathó Ignác részt vett az 1848–49-es szabadságharcban, utána hosszú évekig raboskodott Kufstein várában. Ignác dédapám 1820-ban született és 1911-ben halt meg. Arisztid nagyapámnak (1850–1930) 11 gyermeke volt. Új szocializálódtak, hogy a fiúkból katona vagy pap lett, a lányokból pedig tanítónő vagy tanárnő. Hárman már kisgyermekként meghaltak, ketten – Szilveszter és István – pedig az I. világháborúban. A két lány – Fáni és Szeréna – 1875 és 1890 között születtek. A gazdaságot keresztapám, Pál vezette, a gazdasággal kapcsolatos jogi ügyeket a jogász Lajos intézte. A család tulajdona volt a Bathó-

kert, a Bathó-strand, ami 1947-ben szűnt meg, és működött még a területen egy mulató is. Ezekon kívül a családe volt egy jelentős földterület a Hatvani úton, valamint a főtéren lévő ún. Bathó-palota is, amelyet később a rendőrség részére sajtátítottak ki. Keresztapám, keresztanyám és Lajos bácsi az 1960-as évek elején halt meg, édesapám 92 éves koráig, 1977-ig élt. A családnak ezen az ágán én maradtam egyedül, a többiek mind kihaltak, így jelenleg Jászberényben már nem él közvetlen vér szerinti leszármazott.

– *Édesanyád ága jóval kevésbé kötődik a Jászsághoz.*

– Anyám, Spicz Margit a Franciaország és Németország által vitatott, de német nyelvterületnek számító Elzász-Lotaringiából származott. Budapesten volt nagy fakereskedésük, az iroda a Zserbó-házban volt. Anyám a II. világháború vége felé Németországból Jászberénybe menekült és ott bújt el. Születésem idején apám 62 éves, anyám pedig még 30 sem volt, majd 2 hónapos koromban anyám visszament Franciaországba, azóta semmit nem tudok róla. Apámnak egyszer felvettem, hogy próbáljuk megkeresni, lépünk kapcsolatba vele. Korrekt, logikus válasza az volt, hogy ő pontosan tudja, hogy mi hol vagyunk és lakunk, így ha fontosnak tartaná, kapcsolatba tudna lépni velünk. Ezzel szemben, ha mi jelennénk meg, esetleg nagyon kellemetlen helyzetbe hoznánk. Elfogadtam érvelését, annál is inkább, mert nevelőknek egyébként sem voltam hiányában. A két velünk élő idős nagynéni gondoskodása, istápolása mármár kimerítő volt számomra. Fehér, zsabós ingben jártak, és elkísértek az iskolába, így igen rosszul éreztem magam a többi gyerek között. Ráadásul azt is mondhatnám, hogy az ötvenes-

hatvanas évekhez viszonyítva „szörnyű” gyermekkorom volt. Zongorázni tanítottak, a délutáni teázásokkor szavalnom kellett. . .

– *Hova jártál iskolába, milyen emlékeid maradtak erről az időről?*

– Az általános iskola alsó tagozatát a Tanítóképző gyakorló iskolájában, a felső tagozatot az akkori Fiúiskolában, a mai Nagyboldogasszony iskolában végeztem, és ezek után a Lehel Vezér Gimnáziumban tanultam tovább. A gimnáziumi évek nagyon sokat jelentettek számomra. Szalóki Ferenc osztályfőnökünk akkor került a gimnáziumba. Velünk kezdett, úgy tekintettünk rá, mintha közénk tartozott volna. Mi voltunk az első politechnikás osztály. Osztályfőnökünk nagyban hozzájárult ahhoz, hogy igazi közösséggé alakuljunk, és az összetartást, a „mi, a jászok segítük egymást” filozófiát és elvet elsajátítsuk. Minden évben kirándultunk az ő irányításával, melynek költségeit – mivel voltak az osztálytársak között olyan szegény gyerekek is, akik ezt nem engedhették volna meg másként maguknak – vagonpakolással, szénlapátolással, fakirakodással teremtettük meg. Ezt Szalóki tanár úr intézte el a helyi állomásfőnökkel, aki ellenszolgáltatásként ingyen utazást biztosított az osztálynak. Érdekes volt, hogy hetente kétszer tornaórára Öcsi bácsival, Szántai József tornatanárral „hazajártunk” a Bathó-kertbe.

– *Ez a ma Szántai-kertnek nevezett gimnáziumi sporttelep számokra különös helyzetet jelenthetett.*

– Gyermekkorom idején a Bathó-kert biztosította a megélhetést a családnak. Egyrészt maga a gyümölcsös hozott némi jövedelmet, másrészt az, hogy apám és keresztapám eleinte 200 négyszögölenként értékesítette a telkeket. A jelenlegi tornakerti részt az akkori tanács kisajátította, „pénzt” kaptunk ugyan érte, fellebbezni viszont nem lehetett. A kisajátítás ellen harcolni egyébként is értelmetlen lett volna, hiszen a szocialista közérdekre való hivatkozással zajlott a folyamat. A megállapodás egyik pontja az volt, hogy édesapámat gondnokként tovább foglalkoztatják. Erre a foglalkoztatásra azért is szükségünk volt, mert édesapámtól, aki aktív, Ludovikát végzett katonatiszt volt alezredesi rangban a háború végéig, elvették a nyugdíját, így a család bevétele csupán az utánam járó családi pótlék volt. A tornakert alapjait, a segédmunkákat Öcsi bácsi velünk, gimnazistákkal csináltatta meg, a szakmunkások a kosárlabdapálya betonozását, a salakos futópályát és a teniszpályát ezután készítették el. Érdekes szituáció, kissé morbid dolog is volt – mely tudatomig csak később, Boriska néni (Zalay Ervinné nyelvtanár) jóvoltából jutott csak el –, hogy második gimnazista koromban kivágtam azokat a gyümölcsfákat, amiket 8-10 éves koromban apámmal együtt én ültettem el. Gyakorlatilag segítettem felszámolni az általam szeretett és gondozott gazdaságot.

– *Mai fejjel visszaidézve is megrendítő ez a felemás történet. Milyen további emlékeid maradtak gimnáziumi éveidről?*

– A berényi gimnáziumban a matematikát és fizikát magas szinten oktatták, ezeket a tárgyakat Halmi tanár úr szeretett meg velem. Ekkor, a számok szeretetével indult el érdeklődésem a műszaki és közgazdasági pályák irányába. Lassan kialakult, hogy műszaki pályára jelentkezem. Magamban a Budapesti Műszaki Egyetemet céloztam meg, nem kis részben arra gondolva, hogy Pesten a vidékhez képest óriási lehetőségeim nyílnának a korcsolyázás területén. Végül mégis a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemre jelentkeztem. A döntés háttérben az akkor már 80 éves édesapám féltő gondoskodása húzódott meg, szeretete volna

elérni, hogy életében elvégezzem az egyetemet. Attól tartott, hogy ha Pestre jövök, a tanulás a korcsolyázás rovására háttérbe szorulna. Pontosan tudta, hogy élek-halok a korcsolyáért, különösen a jégtáncért. (Megjegyzem, ha akkor Pestre jövök, valószínűleg sohasem végeztem volna el a Műegyetemet, hanem valamelyik jégrevünél kötök ki. Így is kaptam ilyen ajánlatot. Már mérnök voltam, amikor a párommal együtt hívtak egy revübe táncolni.) Először kicsit ellenkeztem édesapámmal, de aztán elfogadtam a javaslatát, és így aztán, mivel jó tanuló voltam, kitűnően érettségiztem, Miskolcra egyből felvettek, nem volt szükség az akkor szokásos előfelvételtől sem.

– *A miskolci egyetemi szabad élet ezek után biztosan neked is tetszett.*

– Szerettem az egyetemi éveket. A gimnáziumban jó tanuló voltam, az egyetemet kezdetben elég lazán vettem, a kollégiumból kijártunk, buliztunk, általában annyit és éppen csak annyit tanultam, ami éppen elégséges volt. De Miskolcon, más egyetemektől eltérően, folyamatosan és sokat kellett tanulni. Főleg a mechanika, a gépelemek és a szerszámgépek tárgyakat kezelték rendkívüli szigorral. A mechanika zárthelyikkel nem volt sok problémám, annak ellenére, hogy 20 percenként vették ki a kezünkből a feladatlapokat. A félelmetes hírű Sályi professzor tárgyából rengetegen megbuktak, főleg a szigorlaton. Terplán Zénó professzor tanszékének sok rajzfeladatát nagyon megszenvedtem. Egyébként egyetemistaként viszonylag jól éltem, az Ikarus gyár ösztöndíjasaként tanultam, a havonta megkapott 650 forintos ösztöndíjam több volt, mint apám nyugdíja.

– *A diploma megszerzése után egyenes utad vezetett az első munkahelyedre.*

– Gyártástechnológus szakos gépészmérnökként végeztem, és az Ikarus Karosszéria és Járműgyárban fejlesztőmérnökként kezdtem. Ugyan rajzolni továbbra sem szerettem, de perfekt német nyelvtudásom miatt mégis jól érvényesültem. A gyár német technológiákat honosított meg, magam pedig a gyárigazgató és a szerszám gyáregység-vezető segítője és tolmácsa lettem. Később az árosztályra kerültem, ahol a műszakiak mellett közgazdasági ismeretekre is szükség volt. Beiratkoztam a gazdasági mérnöki szakra, a BME Közlekedésmérnöki karára, ahol 1976-ban végeztem, majd 1978-ban a doktori címet is megszereztem. 1980-ban az Országos Tervhivatal Beruházási Főosztályán helyezkedtem el, ahol szintén egyaránt szükség volt a műszaki és közgazdasági ismeretekre. Itt dolgoztam a rendszerváltásig, amikor a Tervhivatalnak ezen része átkerült a Pénzügyminisztériumhoz.

– *Hogyan emlékszel a rendszerváltás utáni pénzügyminiszterekre, mikortól számítod azt az időt, amelytől kezdve már úgy beszéltek rólad, mint „a költségvetés valódi ura”, „költségvetési guru”?*

– Előljáróban le kell szögezmem, ez újságírói túlzás, de azért jólesett, amikor a sajtó ezt írta rólam. A rendszerváltás után szakmailag Rabár Ferencet tartottam az egyik legjobb pénzügyminiszternek, akit a Tervhivatalból ismertem. Miniszter létére értekezleteken kipattant a táblához, s mint egy professzor – egyébként az is volt – levezette, hogy milyen lépéseket kell megtenni. Rabár Ferenc miniszter úrral igen jó munkakapcsolatunk volt. Büszke vagyok arra, hogy részt vehettem az ő irányításával megalkotott Magyarország megújítása című program elkészítésében, amely összefoglalta a rendszerváltás utáni teendőket, évekre előre meghatározva azokat. 1995-ben kineveztek az állami költségvetési főosztály vezetőjének. Ettől kezdve folyamatosan

egyre nagyobb szerepem lett a költségvetési politika kialakításában. Különböző pozíciókban és változó megnevezésű szervezetben gyakorlatilag 15 évig ugyanazt csináltam, az állam éves költségvetésével foglalkoztam. Pénzügyminisztersége idején Járai Zsigmond is – aki főképpen bankszakember volt – elsősorban hozzám fordult a költségvetéssel kapcsolatos ügyekben.

– Mi a jó költségvetés titka? Hogyan lehet ezt megfogalmazni úgy, hogy ne csak a szakemberek, hanem a laikusok is megértsék?

– Nagyon fontos, hogy egyensúlyban legyenek azok a bevételek és kiadások, amelyek feltétlenül a közfeladatok ellátását szolgálják. Annyi és csak annyi legyen a bevétel, amely a közfeladatok jó ellátásához szükséges. Az sem jó, ha túl sok az adóbevétel, mert akkor elveszünk a forrásokat a vállalkozásoktól és a lakosságtól, ezáltal a mozgásterüket csökkentjük. Ha viszont kevés a bevétel, akkor nő az államháztartás hiánya. Szigorú szabályokat és jó ellenőrzést kell beépíteni a rendszerbe annak biztosítására, hogy csak a szükséges és jól megindokolt közfeladatok legyenek finanszírozva, más viszont ne. Egy ország gazdaságpolitikájának és filozófiájának alapvető jellemzője a jövedelem-centralizáció mértéke. Igen lényeges az, hogy mennyire nevezhető gondoskodónak egy állam. Nálunk az Antall-kormány a német modellt vette át: a jövedelmek 45-50%-át centralizáltuk, és 50%-ot osztottunk vissza. A centralizáció mértékéből a gondoskodó állam mikéntjére lehet következtetni. Az USA-ban sokkal kisebb a centralizáció mértéke, mint a nyugat-európai országokban. Nem vonnak el annyit a vállalkozásoktól és a lakosságtól, de nem is gondoskodnak az egyénekről olyan mértékben, mint Nyugat-Európában vagy nálunk. A skandináv országokban például igen magas a centralizáció és vele együtt az állami gondoskodás is.

– Beszélgetésünk második részében térjünk vissza a sportra. Élsportoló ugyan nem lettél, de megannyi fontos sporttal kapcsolatos feladatot láttál el.

– Hosszú éveig voltam korcsolya- és jégtáncversenyek nemzetközi bírója. Nagyon szerettem csinálni, nagy nemzetközi versenyeken, ifjúsági olimpiákon pontoztam Japántól az Egyesült Államokig. Amikor 1995-ben megválasztottak a Magyar Országos Korcsolyázó Szövetség elnökévé, akkor úgy éreztem, hogy a bíraskodásom hazai viszonylatban összeférhetetlen az elnöki poszttal. Ha pedig valaki belföldi versenyeken nem bíraskodik, az nemzetközi szinten se működjön. Később, amikor az EMMI gazdasági ügyekért felelős helyettes államtitkára lettem, akkor ezzel vált összeférhetelenné a szövetség elnöki posztja. Helyettes államtitkárként hozzám tartozik a sport is, állami vezetőként a minisztériumban a szövetség elnökeként magamnak számolnék el. Így lettem a korcsolyázó szövetség alelnöke.

– Nem maradhat ki a beszélgetésünkből a jászberényi műjégpálya témája!

– A 2002-es téli olimpián, Salt Lake Cityben beszélgettem különböző fontos beosztású sportvezetőkkel, és akkor határoztuk el, hogy Jászberényben fedett műjégpályának kell lenni. Sok érv szólt emellett. A vidéki városok közül először Jászberényben épült jégpálya a Hűtőgépgyár mellett és jóvoltából. Azt követően elindult a műkorcsolya oktatás Nagy Mariann egykori Európa-bajnokunk vezetésével, és Sallak György, a korcsolyázó szövetség jelenlegi nemzetközi igazgatója is ott kezdte pályafutását. Jászberényből és az egész Jászságból ide jártak tornaóra-ra a gyerekek. A tulajdonosváltáskor az Electrolux vezetése központi utasításra megszüntette a pályát, így hiába szeretne volna Takács vezérigazgató tovább működtetni, a cég vezetése

nem járult hozzá. Később, még a pénzügyminisztériumi időszakomban sikerült elérni, hogy a költségvetésbe bekerült a jászberényi jégpályafejlesztés. A befedés ügye különböző okokból évekig húzódott ugyan, de ráhatással és a Gödöllői Egyetem – ahol egyébként 2000 óta címzetes egyetemi docens vagyok – segítségével, közreműködésével ez is megvalósult, és most már valóban örülhetünk neki.

– *Olvasóinkkal együtt kíváncsiak vagyunk a véleményedre – úgy is, mint MOB tagnak, a MOB Gazdasági Bizottsága elnökének, és úgy is, mint akinek hivatalból is foglalkoznia kell ezzel a kérdéssel –: Magyarországnak szabad-e, illetve érdemes-e olimpiát rendeznie?*

– A sport számomra és sokunk számára kiemelkedően fontos dolog. A tömeg- és versenysport az egészségmegőrzés és az egészséges életmód nélkülözhetetlen segítője. Mindemellett a nevelés egyik hatásos alkotó része: a küzdelem, a győzni akarás, az örömszerzés, a szórakozás és a kultúra jelentős eszköze. A magyar nép egyik tulajdonsága, hogy mi mindig valamiben jók, sőt a legjobbak akarunk lenni, győzni akarunk. Szerintem a magyarság ezért is tudott megmaradni az évszázadok során.

A következő szempont: a mi minisztériumunk kötelessége, hogy a bölcsőtől a koporsóig végigkísérje az embert. Ez annyit jelent, hogy a sporttal, az olimpia ügyével való foglalkozás számomra egyben hivatali feladat. Meggyőződésem, hogy pénzügyileg megalapozható az olimpia megrendezése már 2024-ben is. Ha netalán mégsem kapjuk meg a rendezés jogát, akkor 2028-ban még több eséllyel lehetünk közelebb a győzelemhez. A pályázatról, az előkészületekről a minisztériumban a sport-államtitkársággal egyeztetünk, és személyesen is támogatom ezt az ügyet. Az olimpia megrendezése együtt járhat olyan beruházások előrehozásával, mely területeken jelenleg is feszítő problémáink vannak. A közlekedési és szállodai hiányosságaink mellett példaként említeném a kollégiumi férőhelyek hiányát, melyeket olimpia nélkül is orvosolni szükséges. Emellett az is tény, hogy a rendezésből komoly idegenforgalmi bevételek származhatnak.

– *Végezetül beszéljünk néhány szót a jelenlegi családotról is!*

– Feleségem, Bathóné Messinger Ágnes építészmérnök, igazságügyi szakértő. Amikor 1978-ban összeházasodtunk, építészmérnökként a Középületépítő Vállalatnál dolgozott, mint vállalkozással foglalkozó kivitelező. Megismerkedésünk egy országos vetélkedőn történt. Fiatal mérnökök csapatai pályáztak egy televíziós vetélkedőben, hogy kik tudják a legjobban képviselni a vállalatukat, illetve milyen új fejlesztéseket akarnak bevezetni. Én akkor a zsűriben ültem, és a Műegyetem akkori rektorától kérdeztem meg, hogy ki az a helyes lány a Középületépítő Vállalat csapatában. Ő közölte, hogy a Messinger professzor lánya. (Apósom fogalom volt az egyetemen, 42 évig tanított ott, mindenki ismerte.) Az első gondolatom az volt, hogy kicsi vagyok én ahhoz, hogy udvaroljak neki, de aztán az élet másképp alakult. Három fiunk született, már mind felnőttek. Az egyik – János, aki a legkisebb – az Országos Mentőszolgálatnál dolgozik vezető mentőtisztként, a második fiunk, György a római magyar nagykövetségen gazdasági vezető, és a legidősebb, Ferenc egy cég ügyvezető igazgatója. Már két lányunokám van, a legnagyobb, illetve a középső fiamtól. Mint az előzőekben említettem, közvetlen, vér szerinti leszármazottunk már nem él Jászberényben, de népes családuk minden évben ellátogat szülővárosomba. Halottak napja környékén valamennyien megemlékezünk édesapámról, aki szintén sokat tett Jászberényért.